

Van Binnenuit

‘Telkens wanneer ik in een gevangenis voor een werkbezoek kom, krijg ik weer dat benauwende gevoel’, zegt SP Tweede Kamerlid Nine Kooiman die als woordvoester de portefeuille Justitie, Veiligheid & Jeugdzorg onder haar hoede heeft. Om te voorkomen dat gevangenen na hun vrijlating de bak weer indraaien, vindt Nine dat ex-gedetineerden veel beter dienen te worden begeleid. ‘Door hier in detentie al mee te beginnen kun je een hoop ellende voorkomen.’ In plaats van meer repressie door harder te straffen zoals de VVD en PVV dat voorstaan, pleit het linkse Kamerlid daarentegen voor resocialisatie van binnenuit.

‘Jeugdtrauma’

Het benauwende gevoel dat Nine telkens gedurende werkbezoeken ervaart, is een herbeleving van een ‘jeugdtrauma’ dat het Kamerlid heeft opgedaan tijdens haar allereerste bezoek in de koepelgevangenis van Breda, toen ze nog hulpverlener was in de jeugdzorg. Ze moest een meisje begeleiden dat net achttien jaar was geworden en van de justitiële jeugdinrichting was overgeplaatst naar de ‘grote mensen - gevangenis’, om hier het laatste traject van haar straf uit te zitten. De jeugdige delinquente had volwassenenreclassering opgelegd gekregen en Nine had de dankbare taak haar na detentie te gaan begeleiden. ‘Mijn allereerste bezoek aan de gevangenis was onwerkelijk. Ik moest drie deuren door en zat eventjes opgesloten in een sluis toen ik overvallen werd door dat benauwende gevoel.’ Het eerste contact dat Nine met het meisje had was ook benauwend. ‘We zaten een korte tijd in een piepklein kamertje voor een kennismakingsgesprek. Het meisje reageerde vrij afstandelijk en ik vroeg me af hoe je in zo’n kille omgeving een hulpverleningsrelatie kunt aangaan.’ Het meisje had haar ouders met een mes bedreigd. Na haar ontslag uit detentie begeleidde Nine het meisje naar een begeleid - wonen project en hielp haar de relatie met haar ouders opnieuw op te bouwen. Nine: ‘Dat is redelijk gelukt.’

Schuursponsjes inpakken

Tijdens werkbezoeken in het land heeft Nine openhartige gesprekken met zowel gevangenen als gevangenispersoneel. Vooral die laatste groep maakt zich grote zorgen wanneer de gedetineerden letterlijk de poort worden uitgezet. Nine: ‘De bewaarders vertellen me: ‘We weten meestal van tevoren al welke personen we binnen de kortste keren weer terugzien achter de tralies.’’ Als voornaamste oorzaak noemt het SP Kamerlid de zorg die steeds verder wordt uitgedaald, ‘terwijl de kosten daarbij steeds verder worden opgeschroefd, waardoor de drempel om zelf hulp te zoeken ook steeds hoger wordt. Dit is een spiraal naar beneden.’ Nine is daarom voorstander van actievere preventie – en bemoeizorgtrajecten, waarbij hulpverlenende instanties in actie komen nog voordat de gevangenen vrijkomen. In de gesprekken die Nine met het personeel in de wandelgangen van de gevangenissen voert, komt duidelijk naar voren dat ook zij van mening zijn dat het maatschappelijke vangnet onvoldoende is. ‘Het enige dat ex - gedetineerden na hun ontslag meekrijgen is een plunjezak met wat kleding en persoonlijke eigendommen, voor de rest zoeken ze het zelf maar uit.’ Graag zou Nine hen meer willen meegeven dan alleen dat. Onlangs bezocht het kamerlid de gevangenis Schutterswei in Alkmaar, waar ze in gesprek raakte met een jonge gedetineerde die schuursponsjes aan het inpakken was. ‘Eigenlijk volg ik liever een opleiding zodat ik straks tenminste een baan kan vinden’, zei de jongen, maar dat was onmogelijk. Nine: ‘Door het huidige gevangenisbeleid raken gedetineerden gehospitaliseerd, waardoor hun eigen handelen wordt uitgeschakeld. Wil je ex-gedetineerden succesvol laten re-integreren, dan moet je beginnen met activeren terwijl ze nog vast zitten!’

Repressie of preventie

Alle politieke partijen van links tot rechts willen een veiligere samenleving. Alleen verschillen rechts en links fundamenteel van mening over de manier waarop dat doel het beste kan worden verwezenlijkt. Het SP Tweede Kamerlid: 'Natuurlijk moeten mensen worden gestraft, maar repressie alleen werkt niet, omdat je mensen dan slechts straft en ze hierdoor niet stimuleert om iets van hun leven te maken.' Op het argument dat het succes van preventie vooraf niet te meten is, reageert Nine: 'Wel weet je dat als het fout gaat, dat heel veel geld kost.' Volgens de linkse politica werkt het huidige politieke klimaat van repressie alleen maar averechts. Tijdens de plenaire debatten over het gevangeniswezen stuurt Nine aan om in plaats van harder te straffen, gedetineerden voordat ze vrijkomen, weerbaar te maken voor de harde maatschappij om zodoende het recidive cijfer omlaag te krijgen. 'In de coalitie met de VVD kan de PvdA hier mooi sturing aan geven. Zo niet, dan herinnert de SP haar linkse broer hier wel even aan!'

Vrij is belangrijke schakel

Het initiatief van Stichting Vrij om gevangenen te bezoeken vindt Nine een belangrijke schakel voor de terugkeer van de gevangenen in de maatschappij. 'Het is een mooi voorbeeld van hoe vrijwilligers de buitenwereld binnenbrengen, waardoor er connectie van binnenuit blijft bestaan met de samenleving waarin de gevangenen straks weer moeten integreren.'